

Els nazis i la música

(passatges trets del catàleg de l'exposició: *La música i el III Reich. De Bayreuth a Terezin*, s. l.: Fundació Caixa Catalunya/Cité de la musique, Paris: 2007)

p. 36:

La capital del land de l'Alta Àustria [Linz] gaudia en aquell temps d'un teatre relativament regular. S'hi representava gairebé tot. Als dotze anys [el 1901], vaig poder veure per primera vegada Guillem Tell, i pocs mesos després, la meva primera òpera, Lohengrin. De cop vaig quedar captivat. La meva admiració juvenil pel mestre de Bayreuth no coneixia límits. Les seves obres m'atreien cada vegada més. I avui dia considero una veritable sort que gràcies a la humilitat d'aquelles representacions provincianes, es mantingués intacta la possibilitat d'una millora posterior.

Adolf Hitler, *Mein Kampf*

p. 39:

Sabeu, Ley, no és pas per casualitat que faig que l'obertura Rienzi obri el congrés. No es tracta només d'una qüestió musical. Aquest fill d'un petit hostaler als vint-i-quatre anys va empènyer el poble romà a expulsar el senat corrupte, tot evocant la pretèrita grandesa de l'imperi. En la meva joventut, mentre escoltava aquesta música beneïda pels déus al teatre de Linz, vaig tenir la inspiració que jo també aconseguiria unificar i engrandir l'imperi alemany.

Adolf Hitler en una conversa amb l'arquitecte Albert Speer i el director d'organitzacions, Robert Ley, 1938 a Nürnberg

p. 52:

Quin sentiment notable en saber que, mentre el món sencer sobreexcitat mira Alemanya amb hostilitat, a totes les ciutats i a tots els països amb pretensions culturals el 26 de març es ret homenatge a un dels homes més grans que hagi donat aquest mateix poble alemany. En aquest centenari de Beethoven, centenars de milers de persones entonaran les seves melodies, milions llegiran articles sobre ell als diaris i revistes, i fins i tot a París i a Varsòvia es farà sentir la veu de la cultura alemanya.

Alfred Rosenberg en un article al *Völkischer Beobachter* del 1927, únic article sobre un músic reeditat el 1936 en el seu llibre *Blut und Ehre* 'Sang i honor'

p. 57:

Al llarg del segle XIX Beethoven fou el mestre indiscutible de la música alemanya. Avui dia potser no estem disposats a reconèixer el seu regnat sense reserves. Ens hem tornat més demòcrates: preferim considerar que una personalitat forma part d'un tot més important.

[...]

El que es distingeix per sobre de tot en Beethoven, i que es manifesta en ell més clarament que en qualsevol altre, és allò que voldria anomenar "la llei", (...) Tota la potència, àdhuc la violència, que s'expressa a través d'aquesta música no impedeix que una espècie de santa sobrietat la sotmeti a la llei orgànica.

Wilhelm Furtwängler, 1942

p. 58:

Com és possible que Fidelio de Beethoven, una òpera composta per celebrar l'emancipació alemanya, no hagi estat prohibida a Alemanya durant aquests dotze anys? És un escàndol que, en comptes de prohibir-la, se n'hagin fet interpretacions sofisticades, s'hagin trobat cantants disposats a cantar-la, músics disposats a interpretar-la, un públic per escoltar-la. Quina estupidesa no calia per escoltar Fidelio a l'Alemanya de Himmler sense amagar el rostre entre les mans i apressar-se a abandonar la sala!

Thomas Mann, setembre de 1945

p. 67:

A Sigfried [sic!], Parsifal, Stolzing, Lohengrin, reconeixem aquest principi de vida eternament alemany. Aquest principi es demostra en el jove Alemany que, amb la recta seguretat de somnàmbul de l'home ingenu original, resplendent i feliç, combatiu i victoriós, sempre a la recerca de quelcom, de nou desvetlla el món encadenat i impotent i l'empeny endavant. Contra ell avança la potència obscura i negativa de l'home egoista, separat de la Comunitat: Alberich, Beckmesser, Hagen. Escampa la discòrdia, disgrega, llença el món a la impotència i el declivi.

Hans Schemm, discurs públic quan Hitler, el 15/10/1933, va posar la primera pedra de la Casa de l'Art Alemany a München

p. 68:

La naturalesa d'una revolució consisteix a contenir tot allò que és nou i no conèixer cap compromís (...) El nou estat té les seves pròpies lleis. Tothom s'hi sotmet, del primer a l'últim. L'artista també té el deure de reconèixer-les i de prendre-les com a línia directriu del seu treball creador. Fora d'això, és lliure, perfectament lliure.

Joseph Goebbels, 15/11/1933

p. 120:

L'essència de la música no rau ni en el programa ni en la teoria, ni en l'experimentació ni en la construcció. La seva essència és la melodia. La melodia per ella mateix [sic!] enlaira els cors i alleuja les ànimes; pel seu caràcter memorable, el poble la canta, però no per això és kitsch ni menyspreable.

[...]

Com qualsevol altre art, la música fa sorgir les forces misterioses i profundes arrelades en el poble. Per això només pot respondre a la necessitat i l'irrepressible instint musical d'un poble si és concebuda i governada pels fills d'aquest poble. El judaisme i la música alemanya són elements oposats, que per naturalesa mantenen el més sever antagonisme.

Joseph Goebbels, "Deu principis de la creació musical alemanya", discurs de clausura de les Jornades de Düsseldorf, 28/05/1938

p. 123 seq.

Fer avançar la política cultural significa ocupar-se de l'ànima del poble, tenir cura de les seves forces creatives i de tots els valors nacionals de caràcter i ideari que resumim en el concepte general de nacionalitat (Volkstum). Tant el polític com el polític de la cultura tenen un mateix objectiu: enfortir la nació i assegurar-ne el substrat vital i ideal, assegurar-ne l'existència cap a fora i aprofundir en la seva existència cap a dins.

Heinz Drewe, discurs inaugural de l'exposició "Música degenerada", Düsseldorf, 24/05/1938

p. 125:

Com que la atonalitat [...] té les seves arrels en la teoria de l'harmonia del jueu Arnold Schönberg, la declaro producte de l'esperit jueu. Qui en menja, mor per ella. Qui va a l'escola de Beethoven no podrà traspasar el llinar del taller de Schönberg. Tanmateix, qui resti durant molt de temps al taller de Schönberg necessàriament perdrà el gust per la puresa de geni alemany Beethoven.

Hans Severus Ziegler, discurs inaugural de l'exposició "Música degenerada", Düsseldorf, 24/05/1938

[...]

Aquesta mostra [...], com l'exposició "Art degenerat" per a les arts plàstiques, assenyalarà de manera decisiva el que hi ha de malalt, d'insà i d'altament perillós a la nostra música, i allò que convindria per tant eradicar. L'exposició és un ajustament de comptes tan necessari com la depuració de les arts plàstiques.

Ressenya de l'exposició "Música degenerada" a la *Rheinische Landeszeitung*

p. 143:

No era el Bach erròniament monumentalitzat o efeminat que amb tanta freqüència escoltem a París. Sota la direcció del caporal Rienecker, es va interpretar l'autèntic Bach. (...) En aquesta ocasió, la tradició alemanya d'interpretació de Bach, jove i realista, i la passió dels músics abillats amb els uniformes de la Wehrmacht i de la Creu Roja van donar el millor d'ells mateixos. Van donar testimoni d'una plenitud de l'art de Bach que tan sols les ànimes alemanyes poden conèixer.

Heinrich Strobel, 1942

p. 169:

Si posem l'accent en la música lleugera, l'amant de la música seriosa ens expressa amb tota franquesa que ja n'està fart, i que una programació d'aquesta mena no li sembla digna de la nació més musical del món (...). Si, en canvi, donem preferència a la música elevada, seriosa o clàssica, és l'altra part del poble la que agafa la ploma per preguntar-se (...) si realment hi ha algú a la ràdio que sàpiga què convé en aquests temps, i que quan s'acabaran totes aquestes avorrides simfonies i divertimenti i es podrà escoltar una música que porti alguna cosa també al poble.

Joseph Goebbels, 1941

p. 173:

En aquest context, volem pronunciar-nos amb la màxima franquesa sobre la qüestió si la ràdio alemanya ha d'emetre o no l'anomenada música jazz. Si per música jazz s'entén la classe de música que, amb menyspreu i àdhuc burla de la melodia, cerca només el ritme, i en la qual el ritme s'imposa amb esgarips cacofònics dels instruments que ofenen l'orella, llavors només podem contestar a aquesta qüestió amb un "no" rotund. Aquesta mal anomenada música resulta odiosa precisament perquè no és música en absolut, sinó un simple divertiment amb sons mancat de talent i d'imaginació. D'altra banda, tampoc no podem pretendre que el vals dels nostres avis i àvies sigui la culminació última del desenvolupament musical, i que tot allò que vagi més enllà sigui dolent. El ritme també és un element bàsic de la música. Ja no estem a l'època Biedermeier; la melodia del nostre segle està marcada pels milers d'udols de les màquines i els bronzits dels motors. Fins i tot les nostres cançons de combat tenen una cadència diferent de les de la Guerra Mundial. La ràdio ha de tenir en compte aquest fet si no vol quedar ancorada a l'època del redingot. Amb aquestes afirmacions no pretenem pas ofendre ningú, però ens sentim obligats a considerar, també en aquest àmbit, les justes exigències del nostre poble, que lluita i que treballa.

Joseph Goebbels, 1943

p. 179:

Les cançons "de combat" nacionalsocialistes es caracteritzen tant per la seva demagògia, que permet disfressar la política nacionalsocialista amb els atributs externs d'una "revolució", com per la poca vergonya amb què s'usurpa (...) tot allò que pugui contribuir a aquest engany. (...) L'antic cant de lluita, despulat ja del seu caràcter de classe i del seu contingut revolucionari, s'utilitza sota una aparença revolucionària demagògica per tal d'acomplir els objectius de les tropes feixistes petitburgeses.

Hanns Eisler, en un discurs de l'antifeixista Olimpiada de Música Obrera, Strasbourg, 1935

p. 227:

Una música que, per la seva "impuresa racial", era estrictament prohibida al Tercer Reich es va poder interpretar al camp de concentració davant d'un públic internacional que no s'hagués pogut reunir en altres circumstàncies. I tots els espectadors sabien de què anava. En canvi la gent de les SS no entenia res.

Miroslav Hejtmár sobre l'orquestra de jazz del camp de concentració Buchenwald

p. 242:

Les tenim gravades en els nostres caps, seran l'última cosa del Lager que oblidarem: són la veu del Lager, l'expressió sensible de la seva folia geomètrica, de la determinació aliena d'anul·lar-nos primer com a homes per després matar-nos lentament.

Primo Levi sobre "aquestes cançons populars que agraden a tots els alemanys"

p. 246:

Kramer, el comandant del camp, va plorar quan vam tocar "Träumerei" de Schumann. Kramer va gasejar 24.000 persones. Quan se sentia cansat, ens venia a veure per escoltar música. Això era l'incomprensible dels nazis: podien afusellar, matar, gasejar i mostrar-se després molt sensibles.

Fania Fénelon sobre Auschwitz